

EIRÍKUR RÖGNVALDSSON
OG SIGRÍÐUR SIGURJÓNSDÓTTIR

Áhrif stafræns málsambýlis á íslensku

Undanfarinn áratug eða svo, frá því að þjóðfélagið fór að rétta úr kútnum eftir hrunið 2008, hafa orðið miklar samfélagsbreytingar á Íslandi. Að hluta til endurspeglar þær breytingar sem hafa orðið víðast hvar í hinum vestræna heimi, en að hluta til eru þær séríslenskar og meiri en annars staðar. Þessar breytingar hafa, eða geta haft, mikil og margvísleg áhrif á stöðu og lífsskil-yrði íslenskunnar. Þær helstu eru þessar:¹

- **Ferðamannastraumurinn.** Fjölgun ferðafólks hefur haft mikil áhrif á stöðu íslenskunnar á ýmsum sviðum. Kynningarefni ferðapjónustu-fyrirtækja er iðulega eingöngu á ensku,² og verslanir leggja sifellt meiri áherslu á að höfða til útlendinga með auglýsingum og vörumerkingum á ensku. Menningarviðburðir af ýmsu tagi, svo sem tónleikar og leiksýningar, fara einnig í auknum mæli fram á ensku til að ná til ferðafólks.
- **Fjölgun fólks með annað móðurmál.** Fólki sem dvelur á Íslandi til lengri eða skemmri tíma og á annað móðurmál en íslensku hefur fjölgað verulega á síðustu árum. Þar er ekki síst um að ræða fólk sem starfar í þjónustugreinum, svo sem verslunum og veitingastöðum, auk starfsfólks í byggingariðnaði og fleira. Nú þegar eru rúm 17%

¹ Eiríkur Rögnvaldsson, „Um utanaðkomandi aðstæður íslenskrar málþróunar“, *Skírnir* 190: 1/2016, bls. 17–31, hér bls. 22–24.

² Anna Vilborg Einarsdóttir, Ágústa Þorbergsdóttir og Sigríður Sigurðardóttir, *Ráðandi tungumál í íslenskri ferðapjónustu*, Háskólinn á Hólum: Rannsóknaskýrslur Ferðamáladeildar Háskólans á Hólum, 2021, sótt 12. desember 2021 af https://www.holar.is/static/files/Ferdamaladeild/Utgefid/radandi_tungumal_i_isl_ferda.pdf.

íbúa landsins af erlendum uppruna³ og búast má við að það hlutfall haldi áfram að hækka á næstu árum.

- **Háskólastarf á ensku.** Skiptinumum og öðrum erlendum stúdentum við íslenska háskóla fer fjölgandi og einnig erlendum kennurum. Vaxandi hluti háskólakennslu fer því fram á ensku.⁴ Jafnframt er sífellt meiri áhersla lögð á virka þátttöku í alþjóðlegu háskólastarfi þar sem enska er aðal tungumálið. Þjálfun stúdenta í að fjalla um viðfangsefni sín á íslensku fer því minnkandi og hætt við að færnin geri það líka.
- **Alþjóðavæðingin.** Breytt heimsm mynd hefur leitt til þess að fólk er hreyfanlegra nú en áður og íslenskir unglingar sjá ekki endilega fyrir sér að búa á Íslandi í framtíðinni. Í könnun árið 2015 kom fram að helmingur 15–16 ára unglinga á Íslandi vill búa erlendis í framtíðinni — var þriðjungur fyrir hrun.⁵ Ekki er ótrúlegt að þetta muni hafa áhrif á viðhorf unglinga til íslenskunnar sem þeim er ljóst að gagnast þeim lítið erlendis.⁶

Samhliða þessum samfélagsbreytingum hafa orðið stórfelldar tæknibreytingar sem fléttast inn í daglegt líf alls almennings, ekki síst barna og unglinga. Meðal þeirra eru:

³ Hinn 1. janúar 2021 voru 15,5% Íslendinga af fyrstu kynslóð innflytjenda og 1,6% af annarri kynslóð. Innflytjendur af fyrstu kynslóð eru einstaklingar sem fæddir eru erlendis og eiga foreldra, afa og ömmur sem öll eru fædd erlendis. Innflytjendur af annarri kynslóð eru einstaklingar sem fæddir eru á Íslandi og eiga foreldra sem báðir eru innflytjendur. Hagstofa Íslands, „Innflytjendur 15,5% íbúa landsins“, *Hagstofa.is*, 19. október 2021, sótt 12. desember 2021 af <https://hagstofa.is/utgafur/fretta-safn/mannfjoldi/mannfjoldi-eftir-bakgrunni-1-januar-2021/>.

⁴ Ari Páll Kristinsson og Haraldur Bernharðsson, „Íslenska og enska í íslensku háskólastarfi“, *Orð og tunga* 16/2014, bls. 93–122; Birna Arnbjörnsdóttir, „Using English at University“, *Language development across the life span: The impact of English on education and work in Iceland*, ritstjórar Birna Arnbjörnsdóttir og Hafdís Ingvarsdóttir, Cham: Springer, 2018, bls. 143–162, og heimildir sem þar er vísað til.

⁵ „Helmingur íslenskra unglinga vill helst búa erlendis“, *Akureyri.net*, 15. júlí 2015, sótt 12. desember 2021 af <https://timarit.is/page/6487508#page/n11/mode/2up>.

⁶ Berglind Hrönn Einarsdóttir, „Viðhorf unglinga til íslensku og ensku: Niðurstöður viðtalskönnunar við 48 unglinga á aldrinum 13–16 ára“, óbirt MA-ritgerð í íslenski málfræði við Háskóla Íslands, 2019, sótt 12. desember 2021 af <http://hdl.handle.net/1946/32654>; Sigríður Sigurjónsdóttir, „Viðhorf ungra Íslendinga til íslensku á tímum stafræns málsambýlis við ensku“, *Málfregnir* 28: 1/2020, bls. 7–14, hér bls. 8–11, sótt 12. desember 2021 af <http://islenskan.is/images/Malfregnir/malfregnir-2020-28-1-tbl.pdf>.

- **Snjalltækjabylltingin.** Langflestir Íslendingar eiga eða hafa aðgang að snjallsíma, allt niður í börn yngri en eins árs.⁷ Í gegnum þá er fólk sitengt við alþjóðlegan menningarheim sem er að verulegu leyti á ensku. Þar er fólk að lesa texta á ensku, hlusta á hlaðvörp á ensku, horfa á myndefni á ensku, spila leiki á ensku, og svo framvegis.⁸ Margir notendur eru sífellt með símana á lofti og hugsanlegt að þannig dragi úr venjulegum samskiptum á íslensku, meðal annars samræðum foreldra við ung börn sín.⁹
- **Gagnvirkir tölvuleikir.** Margt fólk, einkum af yngri kynslóð, spilar mikið af tölvuleikjum sem eru langflestir á ensku.¹⁰ Leikirnir eru iðulega gagnvirkir — krefjast mállegra samskipta, og vegna þess að margir þeirra eru spilaðir á netinu geta þátttakendur verið víða um heim og samskiptin fara því oft fram á ensku. Sú málkunnátta sem þannig byggist upp er því virk og gerir meiri kröfur til notenda en óvirk kunnátta.
- **Efnis- og streymisveitur.** Nær allir Íslendingar eru nettengdir og hafa þannig aðgang að ótakmörkuðu myndefni á YouTube, Netflix og öðrum efnis- og streymisveitum.¹¹ Börn og unglingar eru helstu neytendur þessa efnis og hjá þeim hefur áhorf á slíkt efni, sem vita-

⁷ Sigríður Sigurjónsdóttir og Eiríkur Rögnvaldsson, „Stafrænt sambýli íslensku og ensku“, *Netla – Vefitimarit um uppeldi og menntun: Sérriit 2018 – Menntakvika 2018*, ritstjóri Jón Yngvar Kjaran, Reykjavík: Menntavísindasvið Háskóla Íslands, 2018, sótt 12. desember 2021 af http://netla.hi.is/serrit/2018/menntakvika_2018/05.pdf.

⁸ Dagbjört Guðmundsdóttir, Sigríður Sigurjónsdóttir og Eiríkur Rögnvaldsson, „Stafrænt málsambýli íslensku og ensku. Athugun á málumhverfi og málnotkun 13–98 ára Íslendinga“, *Íslenskt mál* 41–42/2019–2020, bls. 167–210, hér bls. 177–190 og 197–206; Ólöf Björk Sigurðardóttir, „Tungumál og tæknivædd börn. Viðhorf barna til íslensku og ensku og tengsl þeirra við skjá- og netnotkun“, óbirt MA-ritgerð í íslenskri málfræði við Háskóla Íslands, 2020, bls. 94–103, sótt 12. desember 2021 af <http://hdl.handle.net/1946/35319>.

⁹ Sigríður Sigurjónsdóttir, „Snjalltækjavæðingin og máltaka íslenskra barna“, *Hugras.is*, 18. ágúst 2016, sótt 12. desember 2021 af <http://hugras.is/2016/08/snjalltaekjaveadingin-og-maltaka-islenskra-barna/>; Sigríður Sigurjónsdóttir, „Ljáðu mér eyra. Framtíð íslenskunnar og málumhverfi ungra barna“, *Skírnir* 193: 1/2019, bls. 47–67, hér bls. 53–60.

¹⁰ Iris Edda Nowenstein, Dagbjört Guðmundsdóttir og Sigríður Sigurjónsdóttir, „Að tileinka sér móðurmál í tæknivæddum heimi“, *Skíma* 41/2018, bls. 17–21, hér bls. 18; Sigríður Sigurjónsdóttir, „Ljáðu mér eyra“, bls. 59–60; Dagbjört Guðmundsdóttir, Sigríður Sigurjónsdóttir og Eiríkur Rögnvaldsson, „Stafrænt málsambýli íslensku og ensku“, bls. 183–185.

¹¹ Sama rit, bls. 180–183.

skuld er mestallt á ensku og ótextað, komið að verulegu leyti í stað áhorfs á línulegt sjónvarp þar sem efni er með íslensku tali eða textað á íslensku.

- **Talstýring tækja.** Flest tæki eru nú tölvustýrð og þessum tækjum verður á næstunni stjórnað með tungumálinu að miklu leyti. Leiðsögutæki í bílum eru nú þegar mörgum kunn, Siri í iPhone, eða sjónvörp sem talað er við. Framfarir í talgreiningu eru stórstígar og búast má við að ýmsum algengum heimilistækjum verði stjórnað með því að tala við þau — á ensku ef íslensk talgreining verður ekki í boði.¹²

Þessi stafræna bylting sem oft er kölluð svo hefur jafnvel enn meiri áhrif á stöðu íslenskunnar en þær samfélagsbreytingar sem lýst var í upphafi. Breytingarnar fóru hægt af stað og fólk áttaði sig ekki á því framan af hvað væri að gerast en hraði og umfang breytinganna fór ört vaxandi og um miðjan síðasta áratug vaknaði margt fólk upp við vondan draum og fór að tala og skrifa um þau áhrif sem breytt umhverfi íslenskunnar gæti haft á stöðu og þróun málsins.¹³ Þessi umræða varð til þess að vorið 2015 ákvað hópur fræðimanna við Háskóla Íslands og Árnastofnun, undir stjórn prófessoranna Sigríðar Sigurjónsdóttur og Eiríks Rögnvaldssonar, að fara af stað með viðamikla rannsókn á stöðu íslenskunnar og hugsanlegum áhrifum ensku á þróun málsins, einkum þeim áhrifum sem bærust gegnum stafræna miðla.

Ástæðurnar fyrir því að leggja rannsóknina upp á þennan hátt voru einkum tvær. Önnur var sú að þarna er um nýja tegund af málsambýli (e. *language contact*) að ræða – sambýli sem lýsir sér ekki í því að fólk sem á mismunandi móðurmál búi á sömu svæðum og sé þannig í margvíslegum tengslum í raunheimi, heldur í stafrænu málsambýli (e. *digital language contact*) þar sem erlent tungumál verður áberandi í tilteknu málsamfélagi og málin búa þannig saman í sýndarheimi. Rannsókn af þessu tagi er því nýnæmi, ekki eingöngu á Íslandi heldur einnig á alþjóðlega vísu. Hin ástæðan var sú að hið stafræna málsambýli nær ekki síst til barna á máltökuskeiði og unglinga þar sem málkerfið er enn viðkvæmt og í mótun, og getur því haft

¹² Tinna Frímann Jökulsdóttir, Anton Karl Ingason, Sigríður Sigurjónsdóttir og Eiríkur Rögnvaldsson, „Um nýyrði sem tengjast tölum og tækni“, *Orð og tunga* 21/2019, bls. 101–128.

¹³ Sjá meðal annars Lindu Björk Markúsardóttur, „Ég kann þetta ekkert á íslensku“, *Fréttablaðið*, 14. apríl 2015, sótt 12. desember 2021 af <http://www.visir.is/-eg-kann-thetta-ekkert-a-islensku-/article/2015704149993>; Eirík Rögnvaldsson, „Um utan-aðkomandi aðstæður íslenskrar málþróunar“, bls. 17–18.

meiri áhrif en þær samfélagsbreytingar sem nefndar voru í upphafi og snúa meira að fullorðnu fólki.

Áðurnefndur hópur fékk til liðs við sig sérfræðinga frá Bretlandi, Írlandi, Kanada og Bandaríkjunum og mótaði rannsóknarverkefnið „Greining á málfræðilegum afleiðingum stafræns málsambýlis“ (e. *Modeling the Linguistic Consequences of Digital Language Contact*). Sótt var um öndvegisstyrk til Rannsóknasjóðs sem veitti þriggja ára styrk til verkefnisins vorið 2016. Verkefnið fór af stað þá um sumarið og stóð til ársloka 2019. Innan þess var samin umfangsmikil vefkönnun sem Félagsvísindastofnun Háskólans sá um að senda til 5.418 manna lagskipts handahófskennds úrtaks íslenskra ríkisborgara úr Þjóðskrá á aldrinum 3–98 ára og auk þess voru tekin viðtöl og gerðar ítarlegri prófanir á 240 manna sérvöldu úrtaki þátttakenda vefkönnunarinnar.

Öndvegisverkefnið hefur nú þegar getið af sér á annan tug ritrýndra greina og nokkrar smærri greinar, meira en eitt hundrað erindi og veggspjöld, átta MA-ritgerðir og fimm BA-ritgerðir, og ein doktorsritgerð er á leiðinni, auk þess sem gögn úr ritgerðinni eru nýtt í einni MA-ritgerð og tveimur doktorsverkefnum til viðbótar. En auk þess var safnað gífurlega miklu efni sem eftir er að vinna úr og verður væntanlega nýtt í greinum og ritgerðum næstu árin. Ýmsar upplýsingar um verkefnið, þar á meðal skrá um útgefið efni og erindi sem því tengjast, er að finna á <http://molicodilaco.hi.is>.

Þegar verkefninu var lokið kviknaði sú hugmynd meðal aðstandenda þess að efna til greinasafns þar sem stafræn áhrif á íslenskt mál yrðu skoðuð frá ýmsum hliðum enda hafa fleiri rannsóknir sem varða þetta efni verið gerðar á undanförunum árum. Úr varð að óska eftir samstarfi við *Ritið* um útgáfu þemaheftis um efnið og var kallað eftir greinum í slíkt hefti síðla árs 2020 með skilafresti til vors 2021. Viðbrögð urðu góð og bárust greinar úr ýmsum áttum. Sjö greinar voru valdar til birtingar í þessu hefti og hafa verið ritrýndar.

Tvær greinanna eru unnar upp úr efni sem safnað var í verkefninu „Greining á málfræðilegum afleiðingum stafræns málsambýlis“, önnur eftir Irisi Eddu Nowenstein og Sigríði Sigurjónsdóttur og hin eftir Hildi Hafsteinsdóttur, Sigríði Sigurjónsdóttur og Þorbjörgu Þorvaldsdóttur. Annað verkefni sem varðar stafræn áhrif á íslensku er rannsókn Helgu Hilmisdóttur – „Íslenskt unglíngamál. Rannsókn á samskiptaaðferðum í raungögnum“. Þetta verkefni stóð yfir á árunum 2018–2021 og var styrkt af Rannsóknasjóði. Í þessu hefti eru einnig tvær greinar unnar upp úr efni sem var safnað

innan þessa verkefnis, önnur eftir Helgu Hilmsdóttur og hin eftir Helgu og Ragnheiði Jónsdóttur.

Þær þrjár greinar sem enn eru ótaldar eru ekki afurðir stórra rannsóknarverkefna en tengjast þó ýmsum öðrum viðfangsefnum höfunda sinna. Ásgrímur Angantýsson og Finnur Friðriksson hafa báðir fengist við rannsóknir á málnotkun framhaldsskólanema, meðal annars innan verkefnisins „Íslenska sem námsgrein og kennslutunga“ 2013–2016;¹⁴ Agnes Sólmundsdóttir, Dagbjört Guðmundsdóttir, Lilja Björk Stefánsdóttir og Anton Karl Ingason vinna öll að máltækniáætlun fyrir íslensku; og Ari Páll Kristinsson hefur skrifað mikið um málsambýli og íslenska málstefnu.

Ein greinanna fjallar um mál barna á aldrinum 3–12 ára, þrjár um mál unglinga í efri bekkjum grunnskóla og framhaldsskólum og ein um mál fólks á ýmsum aldri með aðaláherslu á ungt fólk. Í þremur greinanna er fjallað um tengsl milli málumhverfis, málnotkunar og viðhorfa annars vegar og málkunnáttu og málbeitingar hins vegar, í tveimur er fjallað um ensk orð og málvíxl í máli ungs fólks, og í einni um áhrif stafrænnar tækni á málbeitingu unglinga eins og hún birtist í rithætti. Ein greinanna fjallar ekki um málfar fólks heldur tölva – hvernig samfélagsmyndur í textum birtist í vélrænum þýðingum. Hér fer á eftir stutt yfirlit um efni þeirra greina sem falla undir þemagreinar heftisins.

Í grein Irisar Eddu Nowenstein og Sigríðar Sigurjónsdóttur, „Stafrænt málsambýli íslensku og ensku. Áhrif ensks ílags og málnotkunar á málfærni íslenskra barna“, er að finna ítarlega lýsingu á öndvegisverkefninu „Greining á málfræðilegum afleiðingum stafræns málsambýlis“ – fræðilegum forsendum þess, tildrögum, rannsóknaraðferðum, efnissöfnun og úrvinnslu. Meginefni greinarinnar er lýsing á niðurstöðum úr þeim hluta verkefnisins sem tók til 3–12 ára barna. Efniviðurinn er bæði netkönnun sem tók til 724 barna og viðtöl og ítarlegri prófanir á 106 börnum. Tölfræðilegum aðferðum var beitt til að skoða tengsl milli mállegs ílags og málnotkunar barnanna við íslenskan og enskan orðaforða þeirra og málfræðikunnáttu, sem og því hvort enskunotkun barna leiddi til minni íslenskunotkunar. Almennt má segja að niðurstöðurnar sýni að enskt ílag og málnotkun barnanna spái mun betur fyrir um enskufærni þeirra en íslenskufærni. Þó koma meðal annars fram marktæk neikvæð tengsl á milli ensku í málumhverfi barnanna og hefðbundinnar notkunar þeirra á viðtengingarhætti í íslensku og meðallengdar

¹⁴ Kristján Jóhann Jónsson og Ásgrímur Angantýsson (ritstjórar), *Íslenska í grunnskólum og framhaldsskólum*, Reykjavík: Háskólaútgáfan, 2018.

segða í íslenskum málsýnum þeirra. Auk þess benda niðurstöður ekki til þess að mikil enskunotkun barna feli alltaf í sér minni íslenskunotkun þeirra.

Hildur Hafsteinsdóttir, Sigríður Sigurjónsdóttir og Þorbjörg Þorvaldsdóttir skrifa saman greinina „Íslenskur hreimur í málsambýli. Áhrif ílags, aldurs og viðhorfa á enskuframburð Íslendinga“. Þar er kannað hvort umfang ensku í málumhverfi fólks hafi áhrif á það hversu áberandi íslenskur hreimur, það er tiltekin einkenni íslensks hljóðkerfis, er í enskuframburði þess, og hvort þessi einkenni hafi einhver tengsl við aldur fólks og viðhorf þess til enskunotkunar. Efniviður rannsóknarinnar er viðtöl við 57 manns á aldrinum 14–83 ára, en þátttakendur voru valdir af handahófi úr hópi þeirra 134 sem tóku þátt í viðtalshluta öndvegisverkefnisins „Greining á málfræðilegum afleiðingum stafræns málsambýlis“. Rannsóknin leiddi í ljós að íslenskur hreimur var minna áberandi eftir því sem enska í málumhverfinu var meiri, og öfugt. Einkum var það virk enskunotkun (tal og skrif) sem þarna virtist skipta máli. Jafnframt virtist jákvætt viðhorf til enskunotkunar fara saman við minni íslenskan hreim.

Grein Helgu Hilmisdóttur, „Leikjatölvur og orðaforði unglunga. Rannsókn á framandorðum í samtölum tveggja grunnskóladrengja“, segir frá rannsókn á orðaforða tveggja fimmtán ára drengja sem eru að spila tölvuleikinn *Grand Theft Auto*. Rannsóknin beinist einkum að framandorðum, það er orðum komnum úr ensku sem ekki hafa verið talin hluti íslensks orðaforða þótt þau eigi sér mörg hver einhverja notkunarsögu í íslensku. Efniviður rannsóknarinnar eru upptökur af samskiptum drengjanna, samtals rúmar þrjár klukkustundir og tæplega 21 þúsund lesmálsorð. Um 9,5% af því, tæp tvö þúsund, eru framandeiningar, það er framandorð eða orðasambönd, í sumum tilvikum heilar setningar. Þetta er mun hærra hlutfall en hefur komið fram í rannsóknnum á óformlegum samtölum fullorðinna en þær rannsóknir eru þó ósambærilegar á margan hátt. Langstærsti flokkur framandeininga í máli drengjanna, rétt tæpur helmingur, er nöfn og nafnlíðir. Stór hluti þeirra, tæp 40%, eru orð sem tengjast tölvuleikjum.

Í grein Ragnheiðar Jónsdóttur og Helgu Hilmisdóttur, „,,,brooo, wtf!?!?“ Um áhrif stafrænnar tækni á ritun slangurs meðal unglunga“ er sagt frá því hvernig stafræn tækni hefur áhrif á rithátt unglunga á slanguryrðum. Rannsóknin byggist á vefkönnun þar sem unglingar voru beðnir að nefna slanguryrði yfir tiltekin hugtök og búa til dæmi um notkun þeirra. Svipuð könnun var gerð árið 2000 og því gefst kostur á nokkrum samanburði, en eldri könnunin var gerð á pappír. Kannað var hvaða aðferðir væru notaðar til að koma til skila ýmsum einkennum talaðs máls, svo sem tónfalli, áherslum,

svipbrigðum og fleira, og hvaða áhrif notkun snertiskjáa og lyklaborða hefði á rithátt. Fram kom að stafamargföldun væri mjög algeng, sem og notkun hástafa til áherslu. Mikið bar á margs konar styttingum og skammstöfumum, sem og notkun tjákna. Broddstafir eru oft broddlausir í íslenskum orðum, og í enskum orðum er iðulega notuð hljómræn eða sjónræn endurstöfun.

Grein Ásgríms Angantýssonar og Finns Friðrikssonar nefnist „Þá leyfir maður sér liggur við að hlaupa tungumálanna á milli.“ Íslensk-ensk málvíxl framhaldsskólanema á samfélagsmiðlum.“ Í henni er fjallað um það þegar ensk orð, orðasambönd, setningar og jafnvel lengri segðir eru notuð inni í texta sem annars er á íslensku. Efniviðurinn eru stöðufærslur og athugasemdir á Facebook og skilaboðapræðir á Messenger frá 92 framhaldsskólánemum sem gáfu leyfi fyrir rannsókninni. Samtals voru þetta tæplega 27.500 orð. Reynt var að meta hvert væri hlutverk málvíxlanna hverju sinni, og hvert heildarumfang þeirra væri. Hlutfall enskra orða var rétt rúm 3% í heildina – hærra í einkaspjalli en í stöðufærslum og athugasemdum, og sveiflaðist mjög eftir umræðuefni og er hæst þegar rætt er um tölvuleiki, sjónvarpsþætti og ýmis sérhæfð viðfangsefni. Þátttakendur virðast helst grípa til ensku þegar íslensk orð vantar, í upphrópunum, til áhersluauka, í leikrænum tilgangi og til að styrkja tengsl.

Agnes Sólmundsdóttir, Dagbjört Guðmundsdóttir, Lilja Björk Stefánsdóttir og Anton Karl Ingason skrifa greinina „Vondar vélþýðingar. Um kynjahalla í íslenskum þýðingum Google Translate“. Þar er fjallað um það í hvaða kyn þýðingarforritið Google Translate setur íslensk lýsingarorð þegar það þýðir setningar með fyrstu persónu fornafrni úr ensku þar sem lýsingarorð beygjast ekki í kynjum. Vegna þess að þýðingarforrit eru þjálfuð á raunverulegum textum má búast við að ýmis samfélagsleg mynstur sem birtast í textunum komi einnig fram í þýðingunum og slíkt hefur verið staðfest í erlendum rannsóknum hvað varðar kynjahalla. Í þessari rannsókn kom í ljós að það virtist háð merkingu lýsingarorða hvort þau birtust í karlkyni eða kvenkyni þegar þau vísuðu til fólks. Lýsingarorð sem tákna eiginleika sem taldir eru jákvæðir komu frekar í karlkyni, en jákvæð lýsingarorð um útlit birtust frekar í kvenkyni. Ýmsar staðalmyndir um konur og heimilisstörf og karla og iðnaðarstörf komu einnig fram í þýðingunum.

Í grein sinni „Rannsóknir á stafrænu málsambýli varpa nýju ljósi á meginþræði íslenskrar málstefnu“ leggur Ari Páll Kristinsson út af þeirri kenningu Bernards Spolsky að málstefna hvíli á þremur meginþáttum, málhegðun, málviðhorfum og málstýringu, og leitast við að tengja þetta við niðurstöður um tvo fyrri þættina úr öndvegisverkefninu „Greining á málfræðilegum af-

leiðingum stafræns málsambýlis“. Breytt málhegðun kemur meðal annars fram í miklu enskuáreiti, sérstaklega hjá börnum og unglingum, og hugsanlega að einhverju leyti í beinum enskum áhrifum á íslensku. Viðhorf til íslensku er yfirleitt jákvætt, sem og til ensku, þótt jákvæðni í garð íslensku sé eitthvað minni hjá yngra fólki. Viðhorfið virðist vera svipað og fram kom í könnun sem var gerð árið 2002. Niðurstöður rannsóknarinnar um málhegðun og málviðhorf gætu nýst sem mikilvæg fræðileg undirstaða raunhæfrar málstýringar, einkum svonefndrar virðingarstýringar þar sem leitast er við að hafa áhrif á viðhorf málnotenda til málsins.

Eins og þetta yfirlit sýnir glöggf fjalla þemagreinar heftisins um mjög fjölbreytt efni þótt stafræn áhrif á íslensku sé sameiginlegt þema þeirra allra.

